

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση T-286/09
(Δημοσίευση αποσπασμάτων)

Intel Corp.
κατά
Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Ανταγωνισμός — Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως — Αγορά των μικροεπεξεργαστών — Απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ — Έκπτωση υπέρ πιστών πελατών — Απροκάλυπτοι περιορισμοί — Χαρακτηρισμός τους ως “καταχρηστικής πρακτικής” — Ανάλυση του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή — Διεθνής αρμοδιότητα της Επιτροπής — Υποχρέωση εξετάσεως βαρύνουσα την Επιτροπή — Όρια — Δικαιώματα άμυνας — Αρχή της χρηστής διοικήσεως — Συνολική στρατηγική — Πρόστιμα — Ενιαία και διαρκής παράβαση — Κατευθυντήριες γραμμές του 2006 για τον υπολογισμό των προστίμων»

Περίληψη — Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (έβδομο τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 12ης Ιουνίου 2014

1. Ένδικη διαδικασία — Εισαγωγικό δικόγραφο — Τυπικά στοιχεία — Έγγραφα συνημμένα στο δικόγραφο της προσφυγής — Μέγεθος στοιχείου ή εγγράφου — Αποσπασματική προσκόμιση — Επιτρέπεται — Απαίτηση καταθέσεως ολόκληρου του εγγράφου στη γραμματεία — Περιεχόμενο — Μη τήρηση — Δυνατότητα θεραπείας

(Οργανισμός του Δικαστηρίου, άρθρο 21· Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 43 § 5)

2. Θεμελιώδη δικαιώματα — Τεκμήριο αθωότητας — Διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού — Δυνατότητα εφαρμογής

(Άρθρο 6 § 2 ΕΕ· άρθρο 82 ΕΚ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 47 και 48 § 1)

3. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση — Τρόπος αποδείξεως — Προσφυγή σε δέσμη ενδείξεων — Εφαρμογή σε διαδικασία με αντικείμενο την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως

(Άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου)

4. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση — Τρόπος αποδείξεως — Προσφυγή σε δέσμη ενδείξεων — Βαθμός της απαιτούμενης αποδεικτικής ισχύος όσον αφορά τις μεμονωμένες ενδείξεις — Υποχρεώσεις όσον αφορά την απόδειξη, τις οποίες υπέχουν οι επιχειρήσεις που αμφισβητούν το υποστατό της παραβάσεως

(Άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 2)

5. Δεσπόζουσα θέση — Χορήγηση εκπτώσεων από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση — Τρεις κατηγορίες εκπτώσεων — Εκπτώσεις λόγω ποσότητας — Εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας ή υπέρ πιστών πελατών — Εκπτώσεις δυνάμενες να δημιουργήσουν πιστούς πελάτες — Καταχρηστικός χαρακτήρας — Κριτήρια εκτιμήσεως

(Άρθρο 82 ΕΚ)

6. Δεσπόζουσα θέση — Κατάχρηση — Εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας ή υπέρ πιστών πελατών — Εκ φύσεως καταχρηστικός χαρακτήρας του εν λόγω συστήματος εκπτώσεων — Δυνατότητα περιορισμού του ανταγωνισμού και αποκλεισμού ανταγωνιστών από την αγορά — Ιδιότητα του αναγκαίου εμπορικού εταίρου — Εκτίμηση — Υποχρέωση ανάλυσης των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως — Δεν υφίσταται — Περιστάσεις που δεν λαμβάνονται υπόψη

(Άρθρο 82 ΕΚ)

7. Δεσπόζουσα θέση — Κατάχρηση — Εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας ή υπέρ πιστών πελατών — Εκ φύσεως καταχρηστικός χαρακτήρας του εν λόγω συστήματος εκπτώσεων — Δυνατότητα περιορισμού του ανταγωνισμού και αποκλεισμού ανταγωνιστών από την αγορά — Ανάλυση του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή

(Άρθρο 82 ΕΚ)

8. Δεσπόζουσα θέση — Κατάχρηση — Μη συγκεκαλυμμένοι περιορισμοί — Καταβολή χρηματικών ποσών ως αντάλλαγμα της επιβολής περιορισμών στη διάθεση ανταγωνιστικού προϊόντος στην αγορά — Εξ αντικειμένου καταχρηστικός χαρακτήρας — Δυνατότητα περιορισμού του ανταγωνισμού

(Άρθρο 82 ΕΚ)

9. Ανταγωνισμός — Κανόνες της Ένωσης — Κατά τόπον πεδίο εφαρμογής — Αρμοδιότητα της Επιτροπής — Παραδεκτή από απόψεως δημοσίου διεθνούς δικαίου — Εφαρμογή ή ουσιαστικές επιπτώσεις των καταχρηστικών πρακτικών εντός του ΕΟΧ — Εναλλακτικά κριτήρια — Κριτήριο του αμέσου, ουσιαστικού και προβλέψιμου αποτελέσματος — Εκτίμηση — Συνεκτίμηση της εφαρμογής των εν λόγω πρακτικών από τον πελάτη της επιχειρήσεως που κατέχει δεσπόζουσα θέση — Επιτρέπεται

(Άρθρο 82 ΕΚ)

10. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Ανακοίνωση των αιτιάσεων — Προθεσμία για την υποβολή έγγραφων παρατηρήσεων — Αίτημα εκπρόθεσμης υποβολής — Εκπρόθεσμη άσκηση — Υποχρέωση ακροάσεως — Δεν υφίσταται

(Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρα 27 § 1 και 2, και 33 § 1, στοιχείο γ' κανονισμός 773/2004 της Επιτροπής, άρθρα 10 § 2 και 12)

11. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Πρόσβαση στον φάκελο — Αντικείμενο — Έγγραφα χρήσιμα για την άμυνα — Εκτίμηση μόνον από την Επιτροπή — Δεν επιτρέπεται — Υποχρέωση παροχής προσβάσεως στο σύνολο του φακέλου της υποθέσεως — Περιεχόμενο όσον αφορά τα εσωτερικά ή τα εμπιστευτικά έγγραφα

(Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 27 § 2· κανονισμός 773/2004 της Επιτροπής, άρθρο 15 § 2)

12. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Αρχή της χρηστής διοικήσεως — Υποχρέωση επιμέλειας και αμεροληψίας — Υποχρέωση της Επιτροπής να αναζητεί έγγραφα κατόπιν αιτήσεως επιχειρήσεως που αποτελεί αντικείμενο της έρευνας — Προϋποθέσεις

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 41 § 1· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου· κανονισμός 773/2004 της Επιτροπής)

13. Δεσπόζουσα θέση — Κατάχρηση — Εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας ή υπέρ πιστών πελατών — Μη επιβολή ρητού όρου αποκλειστικότητας — Τρόπος αποδείξεως — Εσωτερικές προγνώσεις του πελάτη — Επιτρέπεται — Προϋπόθεση

(Άρθρο 82 ΕΚ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 2)

14. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Εξουσίες της Επιτροπής — Εξουσία καταγραφής δηλώσεων — Δηλώσεις σχετικές με το αντικείμενο της έρευνας — Διάκριση μεταξύ επίσημων ακροάσεων και ανεπίσημων συζητήσεων — Συνέπειες — Υποχρέωση καταγραφής των δηλώσεων που έχουν πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια συναντήσεων ή τηλεφωνικών επαφών — Προϋποθέσεις

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 41· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 19 § 1· κανονισμός 773/2004 της Επιτροπής, άρθρο 3 §§ 1 και 3)

15. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα παράβαση — Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως — Τρόπος αποδείξεως — Δήλωση τρίτης επιχειρήσεως, η οποία είναι πελάτισσα επιχειρήσεως που κατέχει δεσπόζουσα θέση — Αποδεικτική αξία

(Άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 2)

16. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Πολλαπλές παραβάσεις — Επιβολή ενιαίου προστίμου — Επιτρέπεται — Υποχρέωση της Επιτροπής να συνεκτιμήσει κατά τρόπο εξατομικευμένο τα επιμέρους στοιχεία της καταχρηστικής συμπεριφοράς — Δεν υφίσταται

(Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 23 § 2· ανακοίνωση 2006/C 210/02 της Επιτροπής)

17. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Νομικό πλαίσιο — Άρθρο 23, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 1/2003 — Εξουσία εκτιμήσεως που παρέχεται στην Επιτροπή από το άρθρο αυτό — Θέσπιση, από την Επιτροπή, νέων κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων — Παραβίαση της αρχής «ουδεμία ποινή άνευ νόμου» και της αρχής της ασφάλειας δικαίου — Δεν υφίσταται

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 49 § 1· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 23 §§ 2 και 3· ανακοίνωση 2006/C 210/02 της Επιτροπής)

18. Ανταγωνισμός — Κανόνες της Ένωσης — Παραβάσεις — Διάπραξη εκ προθέσεως ή εξ αμελείας — Έννοια — Επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, η οποία εφαρμόζει καταχρηστικές πρακτικές που συνίστανται στη χορήγηση εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας και σε αποκάλυπτους περιορισμούς — Εμπίπτει

(Άρθρο 82 ΕΚ· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 23 § 2)

19. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αρχές — Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας — Δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα του ανταγωνισμού — Έλεγχος νομιμότητας και έλεγχος πλήρους δικαιοδοσίας, τόσο ως προς τα νομικά όσο και ως προς τα πραγματικά ζητήματα — Παραβίαση — Δεν υφίσταται

(Άρθρα 261 ΣΛΕΕ και 263 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 47 και 52 § 3· κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 31)

20. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Αρχή της ίσης μεταχειρίσεως — Πρακτική της Επιτροπής κατά την έκδοση αποφάσεων — Ενδεικτική σημασία

(Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 23 §§ 2 και 3)

21. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Σοβαρότητα της παραβάσεως — Μη δεσμευτική ή εξαντλητική απαρίθμηση των κριτηρίων — Περιθώριο εκτιμήσεως της Επιτροπής — Συνεκτίμηση των επιπτώσεων της παραβάσεως στην αγορά — Περιεχόμενο

(Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 23 §§ 2 και 3· ανακοίνωση 2006/C 210/02 της Επιτροπής, σημείο 22)

1. Από το άρθρο 43, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εάν, λόγω του όγκου ενός στοιχείου ή εγγράφου, στο διαδικαστικό έγγραφο επισυνάπτονται μόνον αποσπάσματα, κατατίθεται στη Γραμματεία το στοιχείο ή έγγραφο αυτούσιο ή πλήρες αντίγραφό του.

Αντιθέτως, το άρθρο αυτό δεν επιτάσσει να κατατίθενται στη Γραμματεία και όλα τα λοιπά έγγραφα στα οποία αναφέρεται έγγραφο συνημμένο σε δικόγραφο.

Επίσης, ακόμη και αν η εν λόγω διάταξη ερμηνευόταν κατά την έννοια ότι υποχρεώνει τους διαδίκους να καταθέτουν στη Γραμματεία το πλήρες κείμενο κάθε εγγράφου, αποσπάσματα του οποίου προσκομίζουν συνημμένα σε δικόγραφο, η παραβίαση της υποχρεώσεως αυτής συνιστά ελάττωμα που μπορεί να θεραπευθεί.

(βλ. σκέψεις 53, 55, 57)

2. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 62, 63)

3. Στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικά με παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή υποχρεούται μιν να παραθέσει συγκεκριμένα και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία, προκειμένου να στοιχειοθετήσει με βεβαιότητα την παράβαση, αλλά δεν είναι απαραίτητο κάθε απόδειξη που προσκομίζει η Επιτροπή να ανταποκρίνεται στα κριτήρια αυτά για κάθε στοιχείο της παραβάσεως. Όπως έχει κριθεί σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ, αρκεί η δέσμη των ενδείξεων που επικαλείται το εν λόγω όργανο να ανταποκρίνεται, συνολικώς εκτιμώμενη, στην απαίτηση αυτή. Η αρχή αυτή εφαρμόζεται και στις υποθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 82 ΕΚ.

(βλ. σκέψη 64)

4. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 65-67, 542, 1525, 1528, 1529, 1547)

5. Στον τομέα του ανταγωνισμού, η εκ μέρους επιχειρήσεως κατέχουσα δεσπόζουσα θέση στην αγορά δέσμευση των αγοραστών, έστω και κατόπιν αιτήσεώς τους, με την υποχρέωση ή υπόσχεση από μέρους τους κάλυψης του συνόλου ή σημαντικού τμήματος των αναγκών τους αποκλειστικά από την εν λόγω επιχείρηση αποτελεί καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ, είτε η υποχρέωση αυτή συμφωνήθηκε χωρίς αντάλλαγμα είτε με αντάλλαγμα τη χορήγηση εκπτώσεως. Το ίδιο συμβαίνει όταν η εν λόγω επιχείρηση, χωρίς να δεσμεύει τους αγοραστές με ρητή υποχρέωση, εφαρμόζει, είτε βάσει συμφωνιών με τους αγοραστές αυτούς είτε μονομερώς, σύστημα εκπτώσεων υπέρ των πιστών πελατών, δηλαδή εκπτώσεων που εξαρτώνται από τον όρο ότι ο πελάτης —ανεξαρτήτως της αξίας των αγορών του— θα προμηθεύεται το σύνολο ή σημαντικό μέρος των αναγκών του αποκλειστικά από την επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Όσον αφορά ειδικότερα τον χαρακτηρισμό των εκπτώσεων που χορηγεί κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση ως καταχρηστικών, οι εκπτώσεις διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες.

Πρώτον, τα συστήματα εκπτώσεων βάσει ποσότητας, τα οποία συνδέονται αποκλειστικά με τον όγκο των προϊόντων που αγοράζει ο ενδιαφερόμενος από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, θεωρείται γενικά ότι δεν έχουν ως αποτέλεσμα τον απαγορευόμενο από το άρθρο 82 ΕΚ αποκλεισμό των άλλων επιχειρηματιών από την αγορά. Καίτοι η αύξηση της πωλούμενης ποσότητας συνεπάγεται μείωση του κόστους για τον προμηθευτή, αυτός δικαιούται να μετακυλίσει τη μείωση αυτή στον πελάτη του μέσω χαμηλότερων τιμών. Επομένως, οι εκπτώσεις λόγω ποσότητας θεωρείται ότι αντανakλούν τα κέρδη σε απόδοση και τις οικονομίες κλίμακας που πραγματοποίησε η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση.

Δεύτερον, υπάρχουν εκπτώσεις για τη χορήγηση των οποίων τίθεται ως προϋπόθεση να καλύπτει ο πελάτης σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών του από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Πρόκειται για τις λεγόμενες «εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών κατά την έννοια της νομολογίας Hoffmann-La Roche», οι οποίες ονομάζονται και «εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας». Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τόσο τις εκπτώσεις που χορηγούνται υπό τον όρο του αποκλειστικού εφοδιασμού σε ποσοστό 100 % όσο και εκείνες που χορηγούνται υπό την προϋπόθεση ότι ο πελάτης θα καλύπτει σημαντικό μέρος των αναγκών από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Αυτού του είδους οι εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας που χορηγούνται από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση είναι ασύμβατες με τον σκοπό της διατήρησης ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, διότι δεν στηρίζονται —πλην εξαιρέσεων— σε οικονομική παροχή που να δικαιολογεί τη χορήγηση του εν λόγω πλεονεκτήματος, αλλά αποσκοπούν στην εξάλειψη ή τον περιορισμό της δυνατότητας του αγοραστή να επιλέγει τις πηγές εφοδιασμού του και στην παρεμπόδιση της εισόδου άλλων παραγωγών στην αγορά.

Τρίτον, υπάρχουν άλλα συστήματα εκπτώσεων στο πλαίσιο των οποίων η χορήγηση οικονομικού κινήτρου δεν συναρτάται μεν ευθέως με την προϋπόθεση αποκλειστικού ή σχεδόν αποκλειστικού εφοδιασμού από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, πλην όμως ο μηχανισμός χορηγήσεως της εκπτώσεως μπορεί επίσης να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πιστών πελατειακών σχέσεων. Η συγκεκριμένη κατηγορία εκπτώσεων περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα συστήματα εκπτώσεων που εξαρτώνται από την επίτευξη επιμέρους στόχων ως προς τις πωλήσεις, εκπτώσεων οι οποίες δεν συνιστούν εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας, διότι δεν εξαρτώνται από δέσμευση περί αποκλειστικότητας ή από την κάλυψη μέρους των αναγκών των επιχειρήσεων από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η παροχή τέτοιων εκπτώσεων συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως, πρέπει να εξεταστεί το σύνολο των περιστάσεων, ιδίως τα κριτήρια και ο τρόπος χορηγήσεως της εκπτώσεως, και να εξεταστεί εάν η έκπτωση αποσκοπεί, μέσω πλεονεκτήματος που δεν στηρίζεται σε καμία οικονομική παροχή που να το δικαιολογεί, στην αφαίρεση από τον αγοραστή ή στον περιορισμό της δυνατότητας επιλογής των πηγών εφοδιασμού, στην παρεμπόδιση της προσβάσεως των ανταγωνιστών στην αγορά ή στην ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσεως διά της νοθεύσεως του ανταγωνισμού.

(βλ. σκέψεις 72-78)

6. Στον τομέα του ανταγωνισμού, ο χαρακτηρισμός των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας ως καταχρηστικών δεν προϋποθέτει ανάλυση των περιστάσεων της υποθέσεως, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν αυτές θα είχαν ως συνέπεια τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών από την αγορά. Η ερμηνεία αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας που χορηγούνται από κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση περιορίζουν εκ φύσεως τον ανταγωνισμό.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη νομολογία, η εξέταση του συνόλου των περιστάσεων είναι απαραίτητη μόνο στην περίπτωση των εκπτώσεων που αποσκοπούν στη δημιουργία πιστών πελατειακών σχέσεων και όχι στην περίπτωση των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας.

Συγκεκριμένα, η δέσμευση των πελατών με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση αποτελεί εγγενές στοιχείο των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας. Χορηγώντας εκπτώσεις ως αντάλλαγμα για τον αποκλειστικό εφοδιασμό ή την κάλυψη σημαντικού μέρους των αναγκών του πελάτη, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα με σκοπό την παρεμπόδιση του εφοδιασμού των πελατών από ανταγωνιστές παραγωγούς. Δεν είναι συνεπώς απαραίτητο να εξεταστούν οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η έκπτωση αποσκοπεί στην παρεμπόδιση του εφοδιασμού των πελατών από τους ανταγωνιστές. Αποκλεισμός από την αγορά προκαλείται όχι μόνον όταν η πρόσβαση στην αγορά καθίσταται αδύνατη, αλλά και όταν αυτή καθίσταται δυσχερέστερη. Η χορήγηση οικονομικού πλεονεκτήματος από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, ώστε ο πελάτης παρωθείται να μην εφοδιάζεται από τους ανταγωνιστές της όσον αφορά το μέρος της ζήτησης που καλύπτεται από τον όρο της αποκλειστικότητας, μπορεί εκ φύσεως να καταστήσει δυσχερέστερη την πρόσβαση των εν λόγω ανταγωνιστών στην αγορά. Η ύπαρξη τέτοιου κινήτρου δεν εξαρτάται από το αν η έκπτωση μειωθεί ή καταργηθεί σε περίπτωση μη τηρήσεως του όρου της αποκλειστικότητας από τον οποίο εξαρτάται η χορήγησή της. Συγκεκριμένα, αρκεί, συναφώς, η δεσπόζουσα επιχείρηση να έχει υποδείξει στον πελάτη ότι τούτο θα συμβεί. Αυτό που έχει σημασία είναι το τι πρέπει να αναμένει ο πελάτης όταν προβαίνει σε παραγγελία, σύμφωνα με τις ενδείξεις που λαμβάνει από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, και όχι η πραγματική αντίδραση της δεύτερης σε περίπτωση που ο πελάτης αποφασίσει να απευθυνθεί σε άλλη πηγή εφοδιασμού.

Εξάλλου, εγγενές χαρακτηριστικό της ισχυρής δεσπόζουσας θέσεως αποτελεί η μη ύπαρξη, όσον αφορά σημαντικό μέρος της ζήτησης, κατάλληλου υποκατάστατου προϊόντος αυτού που πωλεί η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Επομένως, ο προμηθευτής που κατέχει δεσπόζουσα θέση αποτελεί ως επί το πλείστον αναγκαίο εμπορικό εταίρο. Η ιδιότητα του αναγκαίου εμπορικού εταίρου συνεπάγεται ότι οι πελάτες καλύπτουν σε κάθε περίπτωση μέρος των αναγκών τους από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση (μη διεκδικήσιμο μερίδιο αγοράς). Επομένως, ο ανταγωνιστής μιας κατέχουσας δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεως μπορεί να την ανταγωνιστεί για τον συνολικό εφοδιασμό ενός πελάτη, αλλά μόνον για το μέρος της ζήτησεως πέραν του μη διεκδικήσιμου μεριδίου αγοράς (διεκδικήσιμο μερίδιο αγοράς). Επομένως, το διεκδικήσιμο μερίδιο αγοράς είναι το μέρος των αναγκών ενός πελάτη που μπορεί ρεαλιστικά να καλυφθεί από νέο ανταγωνιστή για οποιαδήποτε δεδομένη περίοδο. Η χορήγηση εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση δυσχεραίνει την πώληση ανταγωνιστικών προϊόντων στους πελάτες της εν λόγω επιχειρήσεως. Συγκεκριμένα, αν ένας πελάτης της κατέχουσας δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεως εφοδιαστεί από ανταγωνιστή, μη τηρώντας την υποχρέωση πλήρους ή σχεδόν πλήρους αποκλειστικότητας, αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να απολέσει όχι μόνον την έκπτωση για τις ποσότητες των προϊόντων που έχει αγοράσει από τον ανταγωνιστή, αλλά και το σύνολο της εκπτώσεως λόγω αποκλειστικότητας.

Για να καταστήσει ο ανταγωνιστής της κατέχουσας δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεως την προσφορά του ελκυστική, δεν αρκεί να προτείνει ελκυστικότερους όρους όσον αφορά τις μονάδες προϊόντων που μπορεί αυτός να προμηθεύσει στον πελάτη, αλλά και να αντισταθμίσει την απώλεια των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας που θα υποστεί ο πελάτης αυτός. Επομένως, για να είναι η προσφορά του ελκυστική, ο ανταγωνιστής πρέπει να επιμερίσει στο διεκδικήσιμο μερίδιο αγοράς και μόνον την έκπτωση που χορηγεί η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση για το σύνολο ή για μέρος των

αναγκών του πελάτη, περιλαμβανομένου του μη διεκδικήσιμου μεριδίου αγοράς. Για τον λόγο αυτό, η χορήγηση εκπτώσεως λόγω αποκλειστικότητας από έναν αναγκαίο εμπορικό εταίρο περιορίζει εγγενώς τη δυνατότητα ενός ανταγωνιστή να υποβάλει προσφορά με ελκυστική τιμή και, συνεπώς, να έχει πρόσβαση στην αγορά. Η χορήγηση εκπτώσεως λόγω αποκλειστικότητας παρέχει στην κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί την οικονομική ισχύ της, όσον αφορά το μη διεκδικήσιμο μερίδιο της προερχόμενης από τον πελάτη ζήτησης, ως εργαλείο ώστε να εξασφαλίζει και το διεκδικήσιμο μερίδιο, καθιστώντας έτσι δυσχερέστερη την πρόσβαση των ανταγωνιστών στην αγορά.

Όταν χρησιμοποιούνται τέτοιου είδους εμπορικά εργαλεία, δεν είναι απαραίτητο να αναλύονται οι συγκεκριμένες επιπτώσεις των εκπτώσεων στον ανταγωνισμό ούτε να αποδεικνύεται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των φερόμενων ως καταχρηστικών πρακτικών και επιπτώσεων στην αγορά.

Τέλος, το ότι οι χορηγούμενες από κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση εκπτώσεις λόγω αποκλειστικότητας αφορούν ενδεχομένως περιορισμένο τμήμα της αγοράς δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό τους ως καταχρηστικών, δεδομένου ότι για την εφαρμογή του άρθρου 82 ΕΚ δεν λαμβάνεται υπόψη κριτήριο με βάση τις «αισθητές επιπτώσεις» ή όριο *de minimis*. Επιπλέον, οι πελάτες που βρίσκονται στο αποκλεισμένο από τον ανταγωνισμό τμήμα της αγοράς έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα να επωφελούνται πλήρως από τις υφιστάμενες στην αγορά δυνατότητες ανταγωνισμού και οι ανταγωνιστές να μπορούν να ανταγωνίζονται αλλήλους με βάση το κριτήριο της αποδόσεως τους στο σύνολο της αγοράς και όχι μόνο σε τμήμα της. Επομένως, η δεσπόζουσα επιχείρηση δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χορήγηση εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας σε ορισμένους πελάτες επικαλούμενη το ότι οι ανταγωνιστές διατηρούν την ευχέρεια να εφοδιάζουν άλλους πελάτες. Ομοίως, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χορήγηση εκπτώσεων σε έναν πελάτη υπό τον όρο του σχεδόν αποκλειστικού εφοδιασμού σε συγκεκριμένο τομέα με το επιχείρημα ότι ο εν λόγω πελάτης διατηρεί την ευχέρεια να καλύπτει από ανταγωνιστές τις ανάγκες του σε άλλους τομείς.

(βλ. σκέψεις 80, 84-86, 88, 91-93, 103, 104, 116, 117, 132, 527)

7. Η περιλαμβανόμενη στην προσβαλλόμενη απόφαση οικονομική ανάλυση σχετικά με το αν θα ήταν δυνατόν να αποκλειστεί από την αγορά, εξαιτίας των εκπτώσεων, ένας ανταγωνιστής εξίσου αποτελεσματικός με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση («*as efficient competitor test*», κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή) στηρίζεται στην παραδοχή ότι ένας αποτελεσματικός ανταγωνιστής, ο οποίος επιδιώκει να αποσπάσει το διεκδικήσιμο μερίδιο των παραγγελιών που έως τότε κάλυπτε μια δεσπόζουσα επιχείρηση αποτελούσα αναγκαίο εμπορικό εταίρο, υποχρεούται να αντισταθμίσει την απώλεια των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας που θα υποστεί ο πελάτης αυτός εάν αγοράσει μικρότερη ποσότητα από την καθορισθείσα βάσει του όρου αποκλειστικότητας ή σχεδόν πλήρους αποκλειστικότητας. Σκοπός του εν λόγω κριτηρίου είναι να διαπιστωθεί εάν ένας ανταγωνιστής εξίσου αποτελεσματικός με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, ο οποίος έχει κόστος όμοιο με αυτήν, μπορεί πάντα να καλύπτει το κόστος του σε μια τέτοια περίπτωση.

Ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι, για να αποδειχθούν οι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δυνητικές επιπτώσεις των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας, είναι απαραίτητη η εξέταση των περιστάσεων της υποθέσεως, δεν θα ήταν πάντως απαραίτητο οι επιπτώσεις αυτές να αποδειχθούν διά της εφαρμογής του κριτηρίου του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή. Με το κριτήριο αυτό μπορεί να διαπιστωθεί μόνον εάν η πρόσβαση στην αγορά έχει καταστεί αδύνατη και όχι εάν έχει ενδεχομένως καταστεί δυσχερέστερη. Βεβαίως, εάν το αποτέλεσμα είναι αρνητικό, συνάγεται ότι είναι οικονομικά αδύνατο για έναν εξίσου αποτελεσματικό ανταγωνιστή να εξασφαλίσει το διεκδικήσιμο μερίδιο της ζήτησης ενός πελάτη. Συγκεκριμένα, για να παράσχει στον πελάτη αντιστάθμισμα για την απώλεια της εκπτώσεως λόγω αποκλειστικότητας, ο εν λόγω ανταγωνιστής θα αναγκαζόταν να πωλεί τα προϊόντα του σε τιμή που δεν θα του επέτρεπε να καλύπτει το κόστος του. Ωστόσο, αν το αποτέλεσμα της εφαρμογής του κριτηρίου είναι θετικό, τούτο σημαίνει απλώς ότι ένας

εξίσου αποτελεσματικός ανταγωνιστής δύναται να καλύψει το κόστος του. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι δεν προκαλείται αποκλεισμός από την αγορά. Συγκεκριμένα, ο μηχανισμός των εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας μπορεί να δυσχεράνει την πρόσβαση των ανταγωνιστών της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως στην αγορά, έστω και αν η πρόσβαση αυτή δεν είναι αδύνατη από οικονομικής απόψεως.

(βλ. σκέψεις 141, 146, 150)

8. Στον τομέα του ανταγωνισμού, οι πρακτικές που ονομάζονται «απροκάλυπτοι περιορισμοί» και συνίστανται στην υπό όρους καταβολή, από την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, χρηματικών ποσών στους πελάτες της, προκειμένου αυτοί να καθυστερούν, να ακυρώνουν ή να περιορίζουν κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο τη διάθεση στην αγορά ανταγωνιστικού προϊόντος, δυσχεραίνουν την πρόσβαση του ανταγωνιστή στην αγορά και βλάπτουν τη διάρθρωση του ανταγωνισμού. Η εφαρμογή εκάστης των πρακτικών αυτών συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ.

Καταρχάς, αποκλεισμός από την αγορά προκαλείται όχι μόνον όταν η πρόσβαση των ανταγωνιστών στην αγορά καθίσταται αδύνατη, αλλά και όταν αυτή καθίσταται δυσχερέστερη. Περαιτέρω, τονίζεται ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 82 ΕΚ, η απόδειξη του σκοπού ενδέχεται να συμπίπτει με την απόδειξη του αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελέσματος. Εάν αποδειχθεί ότι ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η συμπεριφορά μιας κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης είναι να περιορίσει τον ανταγωνισμό, η συμπεριφορά αυτή μπορεί επίσης να επιφέρει τέτοιο αποτέλεσμα. Μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση που επιδιώκει να εμποδίσει στοχευμένα τη διάθεση στην αγορά προϊόντων εξοπλισμένων με προϊόν συγκεκριμένου ανταγωνιστή της δεν μπορεί παρά να αποσκοπεί στο να βλάψει τον συγκεκριμένο ανταγωνιστή.

Τέλος, μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση υπέχει ιδιαίτερη ευθύνη να μην υπονομεύει, με συμπεριφορά ξένη προς τον θεμιτό ανταγωνισμό, τον πραγματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς. Ωστόσο, η καταβολή χρηματικών ποσών σε πελάτες ως αντάλλαγμα για τους περιορισμούς όσον αφορά τη διάθεση στην αγορά προϊόντων εξοπλισμένων με προϊόν συγκεκριμένου ανταγωνιστή είναι πρόδηλο ότι δεν συνιστά ανταγωνισμό με βάση τα προτερήματα.

Ο χαρακτηρισμός ενός απροκάλυπτου περιορισμού ως καταχρηστικού εξαρτάται μόνον από το αν έχει τη δυνατότητα να περιορίσει τον ανταγωνισμό, οπότε δεν απαιτείται να αποδειχθεί η πρόκληση συγκεκριμένων επιπτώσεων στην αγορά ούτε η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας.

(βλ. σκέψεις 198, 201-207, 212)

9. Στον τομέα του ανταγωνισμού, προκειμένου να δικαιολογηθεί η αρμοδιότητα της Επιτροπής βάσει των κανόνων του δημοσίου διεθνούς δικαίου, αρκεί να αποδειχθούν είτε οι ουσιαστικές (δηλαδή οι άμεσες, ουσιώδεις, απευθείας και προβλέψιμες) επιπτώσεις των καταχρηστικών πρακτικών είτε η εφαρμογή τους εντός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Πρόκειται δηλαδή για προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά και όχι διαζευκτικά.

Η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει την ύπαρξη συγκεκριμένων επιπτώσεων προκειμένου να δικαιολογήσει την αρμοδιότητά της βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου. Η Επιτροπή δεν υποχρεούται να ακολουθεί παθητική στάση όταν απειλείται η δομή του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς και μπορεί, συνεπώς, να επεμβαίνει και στην περίπτωση που η απειλή αυτή δεν έχει πραγματοποιηθεί.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν οι επιπτώσεις των καταχρηστικών πρακτικών εντός της Ένωσης είναι ουσιώδεις, δεν είναι απαραίτητο να εξετάζονται χωριστά οι επιμέρους επιπτώσεις των συμπεριφορών που αποτελούν μέρος ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως. Αντιθέτως, αρκεί να διαπιστωθεί η δυνατότητα της ενιαίας παραβάσεως, συνολικά εξεταζόμενης, να προκαλέσει ουσιώδεις επιπτώσεις.

Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να δοθεί στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να αποφεύγουν την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, διά του συνδυασμού πλειόνων συμπεριφορών που επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό και οι οποίες μεμονωμένα θεωρούμενες δεν προκαλούν μεν ουσιώδεις επιπτώσεις εντός της Ένωσης, πλην όμως συνολικά θεωρούμενες προκαλούν τέτοιες επιπτώσεις.

Επιπλέον, οι μεταβολές στη διάρθρωση της αγοράς πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη για τη διαπίστωση ουσιωδών επιπτώσεων εντός του ΕΟΧ. Στο πλαίσιο αυτό, επιπτώσεις στη διάρθρωση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά δεν έχει μόνον ο αποκλεισμός ενός ανταγωνιστή, αλλά και η συμπεριφορά που αποδυναμώνει τη θέση του μόνου σημαντικού ανταγωνιστή της προσφεύγουσας σε παγκόσμιο επίπεδο. Επομένως, η διαπίστωση ότι οι ενδεχόμενες επιπτώσεις της συμπεριφοράς της μιας κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης, η οποία παρεμποδίζει σε παγκόσμιο επίπεδο την πρόσβαση ανταγωνιστή της στους σημαντικότερους διαύλους πωλήσεων, πρέπει να χαρακτηριστούν ουσιώδεις δικαιολογείται επίσης λόγω των δυνητικών επιπτώσεων στη διάρθρωση του πραγματικού ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

Εξάλλου, η εφαρμογή των επίμαχων πρακτικών εντός της Ένωσης αρκεί για να δικαιολογηθεί η αρμοδιότητα της Επιτροπής βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου. Σε περίπτωση κατά την οποία η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως συνίσταται στη χορήγηση οικονομικού κινήτρου, προκειμένου ο πελάτης της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης να παρακινηθεί να αναβάλει την έναρξη διαθέσεως στην παγκόσμια αγορά συγκεκριμένου προϊόντος εξοπλισμένου με προϊόν ανταγωνιστή της εν λόγω επιχείρησης και εφόσον ο όρος αυτός για την καταβολή των πληρωμών από την ως άνω επιχείρηση επρόκειτο να εφαρμοστεί από τον προαναφερθέντα πελάτη σε παγκόσμιο επίπεδο, περιλαμβανομένου του ΕΟΧ, θα ήταν παραπλανητικό να ληφθούν υπόψη μόνον οι επίδικες πρακτικές που εφαρμόστηκαν από την ίδια την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση. Αντιθέτως, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η εφαρμογή τους από τον πελάτη της. Στο πλαίσιο αυτό, το γεγονός ότι ο πελάτης της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης αναστέλλει την πώληση συγκεκριμένου προϊόντος εντός του ΕΟΧ επί ορισμένο χρονικό διάστημα συνιστά υλοποίηση αποκάλυπτου περιορισμού.

(βλ. σκέψεις 236, 243, 244, 251, 252, 268, 270, 273-275, 301, 305-307)

10. Στο πλαίσιο σχετικής με τον ανταγωνισμό διοικητικής διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 12 του κανονισμού 773/2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, επιχείρηση στην οποία η Επιτροπή απευθύνει ανακοίνωση αιτιάσεων παύει να έχει δικαίωμα ακρόασης, εφόσον δεν έχει υποβάλει σχετικό αίτημα εντός της προθεσμίας υποβολής των έγγραφων παρατηρήσεών της.

(βλ. σκέψεις 323-326)

11. Βλ. το κείμενο της απόφασης.

(βλ. σκέψεις 350-357, 623)

12. Στον τομέα του ανταγωνισμού, απόκειται στην Επιτροπή να αποφασίσει με ποιον τρόπο θα διεξαγάγει την έρευνα σε μια υπόθεση ανταγωνισμού και να αποφασίσει ποια έγγραφα πρέπει να συγκεντρώσει προκειμένου να σχηματίσει αρκούντως πλήρη εικόνα της υποθέσεως. Δεν μπορεί, συνεπώς, να υποχρεωθεί η Επιτροπή να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο δυνατό πλήθος εγγράφων, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι θα συλλέξει κάθε πιθανό απαλλακτικό στοιχείο.

Σε περίπτωση υποβολής αιτήσεως αναζητήσεως εγγράφων, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει εάν πρέπει να αναζητήσει τα έγγραφα αυτά. Οι μετέχοντες στη διαδικασία δεν διαθέτουν απεριόριστο δικαίωμα όσον αφορά την αναζήτηση εγγράφων από την Επιτροπή, καθώς απόκειται σε αυτή, και όχι στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, να αποφασίσει τον τρόπο εξετάσεως της υποθέσεως.

Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η Επιτροπή μπορεί να έχει την υποχρέωση να αναζητήσει ορισμένα έγγραφα κατόπιν αιτήματος επιχειρήσεως που αποτελεί αντικείμενο έρευνας. Ωστόσο, η Επιτροπή μπορεί να υπέχει τέτοια υποχρέωση μόνον σε εξαιρετικές περιστάσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο να υπάρχει ισορροπία μεταξύ, αφενός, της υποχρέωσης της Επιτροπής να εξετάζει τις υποθέσεις με επιμέλεια και αμεροληψία και, αφετέρου, του προνομίου της Επιτροπής να αποφασίζει τον τρόπο διεξαγωγής των ερευνών και τον τρόπο διαθέσεως των πόρων της, προκειμένου να εξασφαλίσει αποτελεσματικά την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού.

Για να έχει η Επιτροπή την υποχρέωση να αναζητήσει έγγραφα κατόπιν αιτήματος επιχειρήσεως, πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, πέραν της προϋποθέσεως της υποβολής σχετικού αιτήματος κατά τη διοικητική διαδικασία, τουλάχιστον οι τέσσερις κατωτέρω προϋποθέσεις.

Πρώτη προϋπόθεση είναι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση να μην έχει όντως τη δυνατότητα να αναζητήσει η ίδια ή να κοινοποιήσει τα επίμαχα έγγραφα στην Επιτροπή. Απόκειται, συνεπώς, στην εν λόγω επιχείρηση να αποδείξει ότι προέβη σε όλες τις ενέργειες που απαιτούνται για την αναζήτηση των επίμαχων εγγράφων και/ή για τη λήψη της άδειας που απαιτείται για τη χρησιμοποίησή τους στο πλαίσιο της έρευνας της Επιτροπής.

Δεύτερον, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση οφείλει να προσδιορίσει με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια τα έγγραφα που η Επιτροπή καλείται να αναζητήσει σύμφωνα με το αίτημά της, πράγμα που προϋποθέτει συνεργασία της επιχείρησης αυτής.

Τρίτον, για να έχει η Επιτροπή την υποχρέωση να αναζητήσει έγγραφα κατόπιν αιτήματος επιχειρήσεως που αποτελεί αντικείμενο έρευνας πρέπει να πιθανολογείται ότι τα έγγραφα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την άμυνα της ενδιαφερόμενης επιχείρησης. Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει κατά διακριτική ευχέρεια εάν η σημασία ορισμένων φερόμενων ως απαλλακτικών στοιχείων δικαιολογεί την αναζήτησή τους και μπορεί, π.χ., να απορρίψει ένα αίτημα με το αιτιολογικό ότι τα τυχόν απαλλακτικά στοιχεία αφορούν ζητήματα που δεν βρίσκονται στο επίκεντρο των διαπιστώσεων που είναι απαραίτητες για τη στοιχειοθέτηση μιας παραβάσεως.

Τέταρτον, η Επιτροπή μπορεί μεταξύ άλλων να απορρίψει ένα αίτημα εφόσον ο αριθμός των εγγράφων είναι δυσανάλογος σε σχέση με τη σημασία που τα έγγραφα αυτά ενδέχεται να έχουν για την έρευνα. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει την ευχέρεια να λάβει ενδεχομένως υπόψη το ότι η αναζήτηση και η ανάλυση των εν λόγω εγγράφων μπορεί να καθυστερήσει κατά πολύ την εξέταση της υποθέσεως. Η Επιτροπή δύναται να σταθμίσει τον αριθμό των ζητούμενων εγγράφων σε σχέση, αφενός, με την καθυστέρηση που ενδέχεται να προκαλέσει στην εξέταση της υποθέσεως η αναζήτηση και η ανάλυση των εγγράφων αυτών και, αφετέρου, με την ενδεχόμενη σημασία τους για την άμυνα της επιχείρησης.

(βλ. σκέψεις 360-362, 371, 373-378, 380, 382)

13. Στον τομέα του ανταγωνισμού, σε περίπτωση που έχει θεσπιστεί σύστημα εκπτώσεων λόγω αποκλειστικότητας, χωρίς να έχει ρητώς επιβληθεί όρος αποκλειστικότητας, η Επιτροπή δεν παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου εάν λάβει υπόψη της τις προγνώσεις ενός πελάτη της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, προκειμένου να αποδείξει τη συμπεριφορά της εν λόγω επιχείρησης, κατά το μέτρο που οι προβλέψεις αυτές είναι εύλογες.

(βλ. σκέψεις 521-523, 525)

14. Στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας με αντικείμενο τον ανταγωνισμό, το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003 προβλέπει ότι η Επιτροπή δύναται να καλεί σε ακρόαση κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο συναινεί προς αυτό για τον σκοπό της συλλογής πληροφοριών

σχετικά με το αντικείμενο της εκάστοτε έρευνας. Κατά το άρθρο 3 του κανονισμού 773/2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ, οι ακροάσεις πρέπει να διενεργούνται τηρουμένων ορισμένων τυπικών προϋποθέσεων.

Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών δεν καλύπτει κάθε μορφή συναντήσεων σχετιζόμενων με το αντικείμενο έρευνας που διεξάγεται από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, πρέπει να διαχωρίζονται οι επίσημες ακροάσεις που διενεργεί η Επιτροπή βάσει των εν λόγω διατάξεων από τις ανεπίσημες συναντήσεις.

Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει κατά διακριτική ευχέρεια εάν θα διεξαγάγει τη συνάντηση σύμφωνα με τις τυπικές απαιτήσεις του άρθρου 3 του κανονισμού 773/2004. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω διατάξεις δεν εφαρμόζονται για κάθε συζήτηση σχετική με το αντικείμενο έρευνας, αλλά μόνο για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η Επιτροπή αποσκοπεί στη συγκέντρωση είτε επιβαρυντικών είτε ελαφρυντικών στοιχείων, τα οποία θα μπορεί να επικαλεστεί ως αποδεικτικά στοιχεία στην απόφαση με την οποία θα περατωθεί η έρευνα.

Εάν η Επιτροπή προτίθεται να χρησιμοποιήσει, στην απόφασή της, επιβαρυντικό στοιχείο το οποίο διαβιβάστηκε στο πλαίσιο ανεπίσημης συναντήσεως, πρέπει να παράσχει στις επιχειρήσεις που είναι αποδέκτες της ανακοινώσεως αιτιάσεων τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση στο στοιχείο αυτό συντάσσοντας, ενδεχομένως, προς τούτο έγγραφο προοριζόμενο να περιληφθεί στον φάκελό της.

Ωστόσο, η Επιτροπή δύναται να κάνει χρήση πληροφοριών που αποσπά στο πλαίσιο ανεπίσημης συναντήσεως, ιδίως προκειμένου να αποκτήσει ισχυρότερα αποδεικτικά στοιχεία, χωρίς όμως να παρέχει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση πρόσβαση στις πληροφορίες που έχει αποκομίσει από μια ανεπίσημη συνάντηση.

Η αρχή της χρηστής διοικήσεως μπορεί, σε συνάρτηση με τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, να συνεπάγεται υποχρέωση της Επιτροπής να καταγράψει τις δηλώσεις της οποίας είναι αποδέκτης στο πλαίσιο συναντήσεων ή τηλεφωνικών επαφών. Συναφώς, διευκρινίζεται ότι η ύπαρξη υποχρεώσεως της Επιτροπής να καταγράφει τις πληροφορίες που περιέρχονται σε αυτήν κατά τις συναντήσεις ή τις τηλεφωνικές επαφές που πραγματοποιεί, καθώς και η φύση και το εύρος της υποχρεώσεως αυτής εξαρτώνται από το περιεχόμενο των εν λόγω πληροφοριών. Η Επιτροπή υποχρεούται να προβαίνει στη δέουσα καταγραφή, στον φάκελο στον οποίο έχουν πρόσβαση οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, των ουσιωδών σημείων που σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει για όλα τα στοιχεία που έχουν κάποια σημασία και αντικειμενικά σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας, ανεξαρτήτως του αν είναι επιβαρυντικά ή απαλλακτικά.

(βλ. σκέψεις 613-617, 619, 620)

15. Στον τομέα του ανταγωνισμού, δεν υφίσταται γενικός κανόνας κατά τον οποίο η δήλωση τρίτης επιχειρήσεως ότι μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση ακολουθεί συγκεκριμένη συμπεριφορά δεν αρκεί σε καμία περίπτωση για την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών που συνιστούν παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ. Η θέσπιση γενικού κανόνα αποτελεί εξαίρεση από την αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων. Σε περίπτωση που μια επιχείρηση δηλώνει ότι μετέσχε σε σύμπραξη αντίθετη προς το άρθρο 81 ΕΚ, ο κανόνας αυτός θα ήταν δικαιολογημένος, διότι η επιχείρηση που αποτελεί αντικείμενο έρευνας ή απευθύνεται στην Επιτροπή προκειμένου να τύχει απαλλαγής από το πρόστιμο ή μειώσεως του προστίμου ενδέχεται να υποβαθμίσει τη δική της ευθύνη για την παράβαση, υπερτονίζοντας αυτή άλλων επιχειρήσεων.

Διαφορετική είναι η περίπτωση των δηλώσεων στις οποίες προβαίνει μια τρίτη επιχείρηση, η οποία ενεργεί, κατ' ουσίαν, ως μάρτυρας. Εάν δεν προκύπτει συμφέρον της τρίτης επιχείρησης να κατηγορήσει αδίκως την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, η δήλωση της τρίτης επιχείρησης αρκεί καταρχήν για να αποδειχθεί η ύπαρξη παραβάσεως.

(βλ. σκέψεις 722-725)

16. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 1564-1591)

17. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 1598)

18. Όσον αφορά το ζήτημα εάν η παράβαση έχει τελεστεί εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, οπότε μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, προϋπόθεση πληρούται όταν η επιχείρηση δεν μπορεί να αγνοεί ότι οι ενέργειές της είναι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από το αν αυτή είχε ή όχι επίγνωση της παραβάσεως των κανόνων της Συνθήκης περί ανταγωνισμού.

Η επιχείρηση θεωρείται ότι γνωρίζει ότι η συμπεριφορά της είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού εφόσον γνωρίζει τα πραγματικά στοιχεία που δικαιολογούν τόσο τη διαπίστωση της υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά όσο και την εκτίμηση εκ μέρους της Επιτροπής ότι υπάρχει κατάχρηση της θέσεως αυτής.

Κατά το μέτρο που τα δικαστήρια της Ένωσης έχουν επανειλημμένως κρίνει παράνομη την εφαρμογή, από κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, πρακτικών που συνίστανται στη χορήγηση οικονομικών κινήτρων υπό όρους αποκλειστικότητας και κατά το μέτρο που ο χαρακτηρισμός των λεγόμενων «απροκάλυπτων περιορισμών» ως καταχρηστικών πρακτικών δεν μπορεί να θεωρηθεί καινοφανής, η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση που εφαρμόζει τέτοιες πρακτικές δεν είναι δυνατόν να αγνοεί ότι η συμπεριφορά της είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.

Εφόσον αποδειχθεί ότι μια κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση έθεσε σε εφαρμογή στρατηγική συνολικά αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού και επιχείρησε να αποκρύψει ότι η συμπεριφορά της είναι αντίθετη προς τους κανόνες αυτούς όσον αφορά τις σχέσεις της με ορισμένες επιχειρήσεις, μπορεί να διαπιστωθεί ότι η παράβαση έχει διαπραχθεί τουλάχιστον εξ αμελείας.

(βλ. σκέψεις 1601-1603)

19. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 1609-1612, 1643)

20. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 1614, 1615, 1619)

21. Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, πέραν της σοβαρότητας της παραβάσεως, και η διάρκεια της. Στο πλαίσιο αυτό, ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως επί της αγοράς δεν είναι καταρχήν υποχρεωτικό να λαμβάνεται υπόψη, αλλά αποτελεί ένα μόνο από τα στοιχεία βάσει των

οποίων εκτιμάται η σοβαρότητα της παραβάσεως και καθορίζεται το ύψος του προστίμου. Επιπλέον, στοιχεία που άπτονται του σκοπού μιας συμπεριφοράς δύνανται να αποδεικνύονται σημαντικότερα κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου από εκείνα που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της.

Κατά τον καθορισμό του ποσοστού της αξίας των πωλήσεων που λαμβάνονται υπόψη σε σχέση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, σύμφωνα με το σημείο 22 των κατευθυντήριων γραμμών για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003, η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να συνεκτιμήσει την απουσία συγκεκριμένου αντικτύπου ως ελαφρυντική περίπτωση, εφόσον το προαναφερθέν ποσοστό δικαιολογείται από άλλα στοιχεία ικανά να επηρεάσουν την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παραβάσεως.

Αντιθέτως, εάν η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να συνεκτιμήσει τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά, προκειμένου να αυξήσει το ποσοστό αυτό, οφείλει να προσκομίσει συγκεκριμένες, αξιόπιστες και επαρκείς ενδείξεις βάσει των οποίων να μπορεί να εκτιμηθεί η πραγματική επίδραση της παραβάσεως επί του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αγοράς.

(βλ. σκέψεις 1622, 1624, 1625)